

สภาพแวดล้อมในการทำงาน แรงสนับสนุนทางสังคม และความเหนื่อยหน่าย
ของพยาบาลประจำการในหออภิบาลผู้ป่วยอาการหนัก โรงพยาบาลของรัฐ

นางสาวบุญศรี ชัยชิตามร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาจิตวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2534

ISBN 974-579-207-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017199 117852812

WORK ENVIRONMENT, SOCIAL SUPPORT, AND BURNOUT AMONG NURSES
IN INTENSIVE CARE UNITS, GOVERNMENT HOSPITALS

Miss Boonsri Chaichitamorn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Psychology
Graduate School
Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-579-207-1

บุญศรี ชัยชิตามร : สภาพแวดล้อมในการทำงาน แรงสนับสนุนทางสังคม และความเหนื่อยหน่าย
ของพยาบาลประจำการในหออภิบาลผู้ป่วยอาการหนัก โรงพยาบาลของรัฐ (WORK ENVIRON-
MENT, SOCIAL SUPPORT, AND BURNOUT AMONG NURSES IN INTENSIVE CARE
UNITS, GOVERNMENT HOSPITALS) อาจารย์ที่ปรึกษา: ศาสตราจารย์ ดร.ชัยพร วิชชาวุธ,
144 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะของสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลให้พยาบาล
ประจำการในหออภิบาลผู้ป่วยอาการหนัก โรงพยาบาลของรัฐ เกิดความเหนื่อยหน่าย และศึกษาแรง
สนับสนุนทางสังคมที่ช่วยลดความเหนื่อยหน่ายนั้น

ผลการวิจัย พบว่า

1. พยาบาลประจำการในหออภิบาลผู้ป่วยอาการหนัก โรงพยาบาลของรัฐ ที่มีอายุต่างกันจะมี
ความรู้สึกท้อแท้ใจและความรู้สึกที่ลดความเป็นบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$)
2. พยาบาลประจำการในหออภิบาลผู้ป่วยอาการหนัก โรงพยาบาลของรัฐ ที่มีสถานภาพสมรส
ต่างกันจะมีความรู้สึกท้อแท้ใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$)
3. การรับรู้แรงสนับสนุนจากหัวหน้าหอผู้ป่วย และเพื่อนร่วมงานสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้
สภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq .001$) การรับรู้แรงสนับสนุนจาก
หัวหน้าหอผู้ป่วยสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้สภาพแวดล้อมที่มีการควบคุม ($P < .05$) แต่สัมพันธ์ทางลบกับการ
รับรู้สภาพแวดล้อมที่มีความกดดันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq .001$)
4. การรับรู้แรงสนับสนุนจากหัวหน้าหอผู้ป่วย และเพื่อนร่วมงาน สัมพันธ์ทางลบกับความ
เหนื่อยหน่ายทั้ง 3 ด้าน การรับรู้แรงสนับสนุนจากคณาจารย์และจากเพื่อนหรือญาติสัมพันธ์ทางลบกับความรู้สึก
ของการประสบความสำเร็จลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$)
5. สภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการทำงาน และสภาพแวดล้อมที่มีความกดดันส่งผลต่อความ
เหนื่อยหน่ายของพยาบาลประจำการในหออภิบาลผู้ป่วยอาการหนัก โรงพยาบาลของรัฐ
6. แรงสนับสนุนจากหัวหน้าหอผู้ป่วยช่วยลดผลทางลบของสภาพแวดล้อมที่มีความกดดันต่อความ
รู้สึกท้อแท้ใจและความรู้สึกที่ลดความเป็นบุคคลของพยาบาลประจำการในหออภิบาลผู้ป่วยอาการหนัก
โรงพยาบาลของรัฐ

ภาควิชา.....จิตวิทยา.....

สาขาวิชา.....จิตวิทยาสังคม.....

ปีการศึกษา 2533.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

BOONSRI CHAICHITAMORN : WORK ENVIRONMENT, SOCIAL SUPPORT, AND BURNOUT
AMONG NURSES IN INTENSIVE CARE UNITS, GOVERNMENT HOSPITALS. THESIS
ADVISOR : PROF. CHAIYAPORN WICHAWUT Ph.D. 144 PP.

The purpose of this research was to study of the effects of work environment upon burnout among nurses in intensive care units, government hospitals and study of buffering effect of social support on that burnout.

The results show as follows:

1. The degree of emotional exhaustion and depersonalization of nurses in intensive care units, government hospitals between each group of age variable was significance difference ($P < .05$)
2. The degree of emotional exhaustion of nurses in intensive care units, government hospitals between each group of mariatal status variable was significance difference ($P < .05$)
3. Percieved support from head nurse and peers were significantly positive correlated with percieved job enhancement ($P \leq .001$). Perceived support from head nurse was significantly positive correlated with work control ($P < .05$) but negatively correlated with work pressure significantly ($P \leq .001$).
4. Percieved support from head nurse and peers were negatively correlated with burnout significantly ($P < .05$). Percieved support from spouse and friends or relatives were significantly negative corelated with reduced personal accomplishment.
5. Job enhancement and work pressure were negative effects to burnout among nurses in intensive care units, government hospitals.
6. Supports from head nurse could moderate the negative effects of work pressure to emotional exhaustion and depersonalization.

ภาควิชา.....จิตวิทยา
สาขาวิชา.....จิตวิทยาสังคม
ปีการศึกษา.....2533

ลายมือชื่อผู้สมัคร.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาของศาสตราจารย์ ดร.ชัยพร
วิชชาวุธ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำแก่วิจัยซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจยิ่ง จึงขอ
กราบขอพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้กับผู้วิจัย

ขอกราบขอพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพร อรรถธนา ที่กรุณาให้คำแนะนำ
แก่วิจัยในการแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอพระคุณศาสตราจารย์นายแพทย์บุญสม มาร์ติน อธิการวิทยาลัยพยาบาล
เชนตล์ลยส์ ที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอกราบขอพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ให้กับผู้วิจัย

ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาล หัวหน้าฝ่ายการพยาบาล หัวหน้าหออภิบาลผู้ป่วย
อาการหนัก และพยาบาลประจำการในหออภิบาลผู้ป่วยอาการหนักทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือกับ
ผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจ
แก่วิจัยเสมอมา

ด้วยความเมตตา ความเอื้ออาทรของคุณแม่ และพี่ ๆ ทุกท่าน จนทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจ
ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยทราบซึ่งใจในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอพระคุณ
เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

และด้วยความอนุเคราะห์ของทุกท่าน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงสำเร็จอย่างสมบูรณ์ได้
ผู้วิจัยจึงขอกราบขอพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นางสาวบุญศรี ชัยชิตามร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ปัญหา.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	39
แนวคิดเกี่ยวกับการตั้งสมมติฐาน.....	48
วัตถุประสงค์.....	55
สมมติฐานการวิจัย.....	55
ขอบเขตในการวิจัย.....	55
คำจำกัดความ.....	57
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	59
2 วิธีดำเนินการวิจัย.....	60
กลุ่มตัวอย่าง.....	60
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	61
ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	67
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
4 อภิปรายผลการวิจัย.....	89

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	97
บรรณานุกรม.....	102
ภาคผนวก.....	118
ภาคผนวก ก. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	119
ภาคผนวก ข. ตัวอย่างแบบสอบถาม.....	120
ภาคผนวก ค. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	126
ประวัติผู้วิจัย.....	133

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	อาการแสดงของความเหนื่อยหน่าย 3 ระดับ.....	19
2	การทำนายความต้องการแรงสนับสนุนทางสังคม และระยะเวลาที่ต้องการ แรงสนับสนุนทางสังคม.....	34
3	ค่าความเที่ยงของแบบสำรวจความเหนื่อยหน่าย (MBI) ที่นักวิจัยหลายท่าน ศึกษา.....	44
4	แบบสำรวจความเหนื่อยหน่ายและ เลชท์ข้อคำถาม.....	64
5	แบบวัดการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคมและ เลชท์ข้อคำถาม.....	64
6	แบบวัดการรับรู้สภาพแวดล้อมในการทำงานและ เลชท์ข้อคำถาม.....	65
7	ค่าความเที่ยงของมาตรวัด.....	66
8	จำนวนประชากร จำนวนตัวอย่างพยาบาลประจำการ จำนวนและร้อยละ ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนฉบับสมบูรณ์.....	72
9	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างพยาบาลประจำการในหออภิบาลผู้ป่วย อาการหนัก โรงพยาบาลของรัฐ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล.....	73
10	มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเหนื่อยหน่าย ของพยาบาลประจำการ จำแนกตามอายุ.....	75
11	มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเหนื่อยหน่าย ของพยาบาลประจำการ จำแนกตามสถานภาพสมรส.....	76
12	มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเหนื่อยหน่าย ของพยาบาลประจำการ จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน.....	77
13	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเหนื่อยหน่าย การรับรู้สภาพแวดล้อมใน การทำงาน และการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคม.....	78
14	สหสัมพันธ์คาโนนิกอล และสถิติที่ใช้ทดสอบ.....	80
15	สหสัมพันธ์คาโนนิกอล ไอเกน และน้ำหนักของตัวแปรการรับรู้สภาพแวดล้อม ในการทำงาน และตัวแปรความเหนื่อยหน่าย.....	81

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
16	สหสัมพันธ์พหุคูณ และสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรความรู้สึกต่อหัวใจ บนตัวแปรการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคม และปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสอง (n = 275).....	84
17	สหสัมพันธ์พหุคูณ และสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรความรู้สึกที่ลดความ เป็นบุคคล บนตัวแปรการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคม และปฏิสัมพันธ์ของ ตัวแปรทั้งสอง (n = 275).....	85
18	สหสัมพันธ์พหุคูณ และสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรความรู้สึกของการ ประสบความสำเร็จลดลง บนตัวแปรการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคม และ ปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสอง (n = 275).....	86

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1	แผนภาพการวิเคราะห์ผลการปรับตัว เผชิญความ เครียดของบุคลากร พยาบาล.....	16
2	รูปแบบการเปลี่ยนแปลงลักษณะของแรงสนับสนุนทางสังคม ไปตาม วงจรชีวิต.....	35
3	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมที่มีความกดดันและการรับรู้แรง สนับสนุนทางสังคมจากหัวหน้าหอผู้ป่วย ต่อความรู้สึกที่พอใจ.....	87
4	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมที่มีความกดดัน และการรับรู้แรง สนับสนุนทางสังคมจากหัวหน้าหอผู้ป่วย ต่อความรู้สึกที่ลดความเป็น บุคคล.....	88